

Revocabilitatea donației între soți. (Ne)demnitatea donatorului în cultura juridică a revanșei. Isis și Osiris în răspăr...

Amironesei Aura-Elena
Răduț Bianca-Ramona

Donis vincit omnis amor

PRIMUM DIVIDAM

În primul rând, vom analiza textul juridic prin *lectura*, prezentarea integrală a textului și *summa*, rezumatul lui.

Lectura

Art. 1031. Revocabilitatea donației între soți. Orice donație încheiată între soți este revocabilă numai în timpul căsătoriei.

Summa

Art. 1031 NCC instituie principiul revocabilității care este de esența donațiilor între soți și care constituie o excepție de la principiul irevocabilității donațiilor (*Nulla regula sine exceptione*). În acest mod, acesta prevede că gratificarea unuia dintre soți de către celălalt soț poate fi oricând revocată de către soțul donator, dar numai în timpul căsătoriei, fiind astfel stabilită expres limita aplicării revocării.

SECUNDUM PONAM CASUM

În al doilea rând, vom începe hermeneutica propriu-zisă prin relatarea unor situații punctuale, care doresc a lega abstracția textului de realitatea conflictuală juridică.

Astfel, să ne imaginăm că A îi donează soției sale, B, o casă de 120 de m² (bun propriu a lui A) iar, împreună cu acesta și terenul aferent casei în suprafață de 120 m². Ulterior, la un interval de 2 ani, în timpul căsătoriei, A revocă donația printr-o acțiune în justiție în care acesta solicită desfacerea căsătoriei și revocarea contractului de donație.

Un al doilea exemplu ar fi: X îi donează soțului său, Y, un autoturism (bun propriu a lui X). După 3 ani, în timpul căsătoriei, instituie un legat cu titlu particular, având ca obiect bunul donat față de Z, chiar dacă în testament nu se prevede în mod expres revocarea donației .

TERTIUM HISTORIA REGULAE EXPLORABO

În al treilea rând, vom cerceta prima axă a investigației comparatiste, aceea verticală, pe scara istorică a devenirii regulii de drept pentru a observa eventuale e(in)voluții ale acesteia. Studiul va fi realizat în mod cronologic în vederea unei abordări treptate și edificatoare.

Donațiile între soți au fost încă de la începutul reglementării lor supuse unor condiții speciale, rațiunea acestor reguli particulare de strictă aplicare fiind posibilitatea de a „smulge” donația prin „întrăurirea” pe care unul dintre soți o exercită asupra celuilalt¹ și eventuala căire a soțului donator – „Atit oratio: Fas esse, eum quidem qui donavit, paenitere”². Astfel, încă de la începutul devenirii regulii de drept a fost prefigurată prezumția că „soțul donatar ar fi abuzat de influența pe care o avea supra soțului donator, determinându-l să încheie un astfel de contract”.³ Instituția revocării donațiilor dintre soți trebuie analizată în strânsă legătura cu posibilitatea

¹D. Alexandresco, *Principiile dreptului român vol.II*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1926, p.429

² Ordonanța dispune că soțul dăruitor poate să-și reia lucrurile dăruite, dacă se căiește de ceea ce a făcut.

³ C. Macovei, *Contracte civile*, ed. Hamangiu, București, 2006, p. 102

legală a soților de a-și face liberalități fiindcă, în cazul unor limitări substanțiale sau interziceri absolute, nu se poate aduce în discuție opțiunea ulterioară a soțului donator de a revoca „dăruirea” efectuată în favoarea celuilalt soț (dacă donațiile între soți nu ar fi permise, instituția revocării donațiilor între soți ar fi în mod evident lipsită de obiect).

Restricțiile speciale au constituit regula reglementării donației între soți în dreptul roman. Acestea erau posibile doar în cazul căsătoriei *sine manu*, care, spre deosebire, de căsătoria *cum manu*, consta într-un regim matrimonial al separației de bunuri. Astfel, femeia *sine manu* era singura care putea exercita prerogativele dreptului de proprietate asupra bunurilor sale având posibilitatea de a încheia acte juridice inclusiv cu soțul său. Totuși, donațiile au fost exceptate din rândul actelor pe care aceasta le putea încheia, valabilitatea donațiilor între soți fiind recunoscută abia spre sfârșitul Principatului.⁴

În dreptul roman vechi, donațiile între soți erau permise și chiar înlesnite prin *lex Cincia* (din anul 550 de la fondarea Romei) pentru că femeia, în fond, fiind *in manu mariti*, nu avea mai niciodată avere proprie (în căsătoria *cum manu*) și, ca atare, nu putea face liberalități bărbatului său și nici nu putea primi de la acesta (așadar, nu putea face o donație valabilă fiindcă nu se bucura de un drept de proprietate asupra bunurilor fapt ce a făcut ca o eventuală interzicere expresă a donațiilor, imposibile de altfel, să fie lipsită de eficacitate din moment ce donațiile oricum nu puteau fi făcute). Înlesnirea era realizată prin permiterea depășirii cotei maxime legale stabilite pentru donații⁵ (soțul donatar putea primi, prin excepție, mai mult decât le era permis altor donatari să primească).⁶

În dreptul roman, ulterior, au fost pentru un timp „oprite din uz”⁷, rațiunea fiind atât înrâurirea mai sus-menționată, cât și transformarea căsătoriilor într-un obiect de speculă și comerț (*ut venalia essent matrimonia*) alături de faptul că unul din soți nu consimțea a rămâne în căsătorie decât sub condiția de a primi un dar de la celălalt. Oprirea darurilor avea deci scopul de

⁴ C. Codrea, *Donația. Studiu de drept privat comparat european*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015, p.68

⁵ „*Excipiuntur et ad finium personae ut priuignus priuigna, nouerca uitricus, socer socrus, gener nurus, uir et uxor, sponsus sponsa*”

⁶ D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine tom.III*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1913, p.730

⁷ „*Moribus apud nos receptum est, ne inter virum et uxorem donationes valerent. Hoc autem receptum est, ne mutato amore invicem spoliarentur, donationibus non temperantes, sed profusa erga se facilitate*”

a împiedica o speculă rușinoasă și de a face ca soțul mai puțin scrupulos să nu se înavuțească în detrimentul soțului de bună credință. În cazul în care o asemenea liberalitate era realizată, sancțiunea era nulitatea absolută⁸ și imposibilitatea pretinderii executării liberalității. Dacă respectivul contract era executat, era considerat neavenit⁹ dăruitorul având posibilitatea de a revendica lucrurile dăruite, iar în cazul în care lucrurile dăruite nu mai aveau ființă, el putea să revendice valoarea lor printr-o *condictio sine causa*, fiind instituită astfel o formă de revocare a donației.¹⁰

Prin Senatus-consult al lui Caracalla (*oratio Antonini*) din anul 206 al erei creștine, au fost admise din nou donațiunile *inter virum et uxorem* sub condiția ca soțul dăruitor să fi murit cel dintâi și să fi murit fără a fi revocat donațiunea¹¹. Această condiție se poate traduce și drept persistența până la moarte a soțului donator în intenția de a dona.¹² Astfel, este instituită și posibilitatea revocării donației, iar printr-o ficțiune juridică donațiunea nerevocată era considerată ca o donațiune *mortis causa*, permisă între soți.¹³

În dreptul lui Justinian este menținută posibilitatea revocării donației între soți, aceasta păstrând condițiile din Senatus-consultul lui Caracalla, ele fiind aplicabile în provinciile romane (a fost atestată de Pothier drept ultima stare a legislațiunii romane) și în provinciile de drept scris ale Franței. Pe de altă parte, în provinciile de drept obișnuielnic, donațiunile dintre soți erau interzise în vederea asigurării păstrării bunurilor în familie: „Donation en mariage, ni concubinage, ne vant; mais mari et femme n'ayant enfant, se peuvent entre-donner mutuellement pourvu, disent quelques coutumies, qu'ils soient ilens, ou egaux en santé, age et chevance”.¹⁴

Codul lui Caragea interzice și el „dăruirea” între soți, asimilându-le împrumuturilor: „Orice va dărui bărbatul în viața femeii sale, după nuntă, și femeia bărbatului său, se socotește împrumutare, iar nu dar” (art.5, partea IV, cap.1). Acesta are în vedere ca nu cumva soții, din cauza dragostei conjugale, să-și dăruiască toată averea unul altuia și, în urmă, după despărțire, să

⁸ V. Ciucă, *Drept roman. Lecțiuni*, vol.II, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p.509

⁹ D. Alexandresco, *op. cit.*, p.780

¹⁰ Idem

¹¹ „*Ait oratio: fas esse, eum quidem qui donavit paenitere: heredem vero eripere forsitan adversus voluntatem supremam ejus qui donaverit, durum et avarum esse.*”

¹² C. Codrea, *op. cit.*, p.68

¹³ D. Alexandresco, *op. cit.*, p.780

¹⁴ D. Alexandresco, *Principiile dreptului român* vol.II, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1926, p. 420

se găsească săraci sau să-și facă asemenea daruri în fraudă creditorilor. Odată cu interzicerea donațiilor între soți, orice dispoziție privind posibilitatea revocării acestora ar fi lipsită de obiect și sunt astfel excluse din Codul lui Caragea.

În Codul lui Calimach (care reproduce principiile dreptului roman), vechiul legiuitor al Moldovei oprește, în principiu, darurile între soți, permițându-le numai în anumite cazuri (art. 1687) și anume, sunt acceptate doar darurile cu pricină de moarte și cele măsurate care nici nu sărăcesc pe dăruitor, nici nu îmbogățesc pe donatar (art.1689)¹⁵. În același timp, este instituită și posibilitatea revocării darurilor, iar de câte ori donatorul murea fără a fi cerut revocarea, donațiunea rămânea validă și neatacată (conform art. 1697 darul rămâne puternic dacă dăruitorul bărbat sau dăruitoarea femeie nu-l oborâse cu dovadă în viața sa¹⁶). Excepții de la donațiile cu pricină de moarte și revocarea darurilor sunt „prezenturile mici care se dedeau femeii la anul nou, la zilele onomastice, la nașterea unui copil, sau spre împodobirea ei”.¹⁷ Darurile între soți sunt permise necondiționat cu pricină de moarte pentru că primitorul unor asemenea daruri câștigă proprietatea lor numai după moartea dăruitorului (art.1688).¹⁸ Darurile puteau fi revocate expres sau tacit, revocarea expresă fiind realizată prin intermediul unui act autentic sau sub semnătură privată, iar cea tacită prin fapte neechivoce și neîndoielnice, precum ar fi donațiunea sau legatul posterior al lucrului dăruit făcute către o altă persoană, sau înstrăinarea cu titlu oneros în urma facerii donațiunei¹⁹: „Dacă dăruitorul bărbat sau dăruitoarea femeie, în urmă va fi înstrăinat lucrul dăruit, se socotește că au desființat darul prin tăcere” (art. 1692 C. Calimach). În situația dată, o înstrăinare parțială ar conduce la o revocare parțială numai pentru partea înstrăinată.

¹⁵ D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine tom.III*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1913, p. 732

¹⁶ Idem

¹⁷ Art. 1691-1693, 1697 C. Calimach

¹⁸ D. Alexandresco, *Principiile dreptului român vol.II*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1926, p.430

¹⁹ *Ibidem*, p.434

Codul civil napoleonian, sursa generatoare de inspirație pentru redactarea Codului civil din 1864, prevede în articolul 1906 al.1 că „Toutes donations faites entre époux pendant le mariage, quoique qualifiées entre vifs, seront toujours révocables”.²⁰

Donățiile au fost permise nu numai între soți, ci și între viitorii soți și au fost prevăzute în art. 936 din Codul civil din 1864 care institua *expressis verbis* posibilitatea viitorilor soți de a face orice liberalitate prin contractul de căsătorie, înainte de căsătorie, cu sau fără reciprocitate²¹: „Soții pot prin contractul de maritagi să-și facă reciproc, sau numai unul altuia, orice donațiune vor voi.” Erau acceptate atât donățiile privind bunuri prezente, cât și cele de bunuri viitoare, precum și donățiile cumulative sau alternative de bunuri prezente și viitoare și donățiile supuse unor condiții potestative din partea dăruitorului. Validitatea acestor donații a fost recunoscută și în dreptul roman²² „*Inter eos qui matrimonio coituri sunt, ante nuptias donatio facta jure consistit, etiamsi eodem die nuptiae fuerint consecutae*”²³.

Subsecvent, în art. 937 C.Civ a fost prevăzută implicit posibilitatea soților de a-și face donații în timpul căsătoriei, fiind integrată excepția de la regula irevocabilității donațiilor: „Orice donațiune făcută între soți în timpul maritagiului este revocabilă. Revocarea se poate cere de femeie, fără nicio autorizație. O asemenea donație nu este revocabilă pentru că în urmă s-au născut copii.” Așadar, donățiile între soți sunt permise, însă sunt revocabile în tot timpul vieții donatorului, chiar în urma morții donatarului (fiindcă dreptul de a revoca donația poate fi exercitat și împotriva moștenitorilor soțului donatar)²⁴. Revocarea se putea face *ad nutum* (după bunul plac al dăruitorului, fără nicio cauză legală de revocare), expres sau tacit, oricând după încheierea contractului, indiferent dacă donatorul și donatarul mai erau căsătoriți sau nu. Se poate observa astfel un drept discreționar de revocare ce aparținea soțului donator și care putea fi exercitat doar personal (cf. art 974 C.civ dreptul de a revoca donația nu putea fi exercitat nici de creditorii lui, nici de moștenitori). Existența dreptului era recunoscută fără a fi stipulată expres în contract, iar decesul soțului donator era singurul mod prin care donația devenea definitivă și

²⁰ C. Codrea, *op. cit.*, p.68

²¹ D. Alexandresco, *op.cit.*, p.427

²² *Ibidem*, p.428

²³ Donațiunea făcută între persoane care au să se căsătorească, făcută înaintea căsătoriei este validă după principiile dreptului, chiar dacă căsătoria s-ar celebra în ziua când donațiunea a fost făcută.

²⁴ D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine tom.III*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1913, p.735

irevocabilă.²⁵ Donațiile între soți sunt revocabile pe tot parcursul vieții soțului donator indiferent de obiectul lor (bunuri prezente, viitoare sau bunuri prezente și viitoare)²⁶. Principiul revocabilității este cu aplicabilitate generală, operând în cazul tuturor donațiilor inclusiv cele făcute prin persoane interpușe sau ascunse sub forma unui contract cu titlu oneros sau prin asigurări pe viață contractate în timpul căsătoriei de către unul dintre soți în folosul celuilalt. De asemenea, acesta este atât de esențial încât ei nu ar putea să renunțe la dreptul lor de revocare, nici în timpul căsătoriei, nici mai înainte prin convenția lor matrimonială (art.5, art. 1224 C.civ.).

Un caz special de revocare de drept al donațiilor între soți este prevăzut de art 280 C. civ.²⁷ ca urmare a pronunțării divorțului în contra soțului donatar.²⁸

Rațiunea menținerii caracterului revocabil al donației între soți în Codul civil din 1864 este materializată prin presupusa influență exercitată de către soțul donatar asupra soțului donator în considerarea relațiilor de afecțiune dintre ei, prezumția fiind una *juris et de jure*, și se răsfrânge în mod direct asupra imposibilității soțului donatar de a face dovada contrară pentru a-l împiedica pe soțul donator să revoce donația.²⁹ Revocarea odată realizată, are efect retroactiv (*ex tunc*) atrăgând desființarea tuturor drepturilor dobândite asupra lucrurilor dăruite (art.1019 C.civ.)³⁰. Persoanele care au contractat cu soțul donatar nu pot, în adevăr, să se plângă, fiindcă ele au trebuit să se aștepte la desființarea drepturilor lor, deoarece ele au contractat cu o persoană al cărei titlu era supus desființării și au știut că „*Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*”.³¹ Revocarea donației, nefiind decât îndeplinirea unei condiții rezolutorii și îndeplinirea acestei condiții producându-și efectele încă din ziua facerii donațiunii (art.1015 C

²⁵ C. Macovei, *op. cit*, p.103

²⁶ D. Alexandresco, *Principiile dreptului român* vol.II, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1926, p.432

²⁷ Pentru orice motiv se va fi pronunțat despărțenia, afară de cazul consimțământului mutual, soțul în contra căruia s'a pronunțat despărțenia va pierde toate avantajile stipulate în favoarea sa de către celalt soț, fie prin contract de căsătorie, fie după săvârșirea căsătoriei.

Partea în favoarea căreia s-a pronunțat despărțenia, va conserva toate acele avantagiuri chiar și dacă ele se vor fi stipulat cu clauză expresă de reciprocitate, fără ca acea reciprocitate să aibă loc.

²⁸ D. Alexandresco, *op. cit*, p.434

²⁹ C. Macovei, *op. cit*, p.102

³⁰ *Resoluto jure dantis, resolvitur accipientus.*

³¹ D. Alexandresco, *op. cit*, p.435

civ.), ea se socotește ca și cum nu ar fi avut ființă, așa că soțul donatar va restitui lucrul dăruit împreună cu toate fructele sale, afară de cele percepute înainte de revocare.³²

În privința dreptului de a revoca donația exercitat de soție, este prevăzută o dispensă de autorizare ce constituie o excepție de la art. 199 C.civ.³³. În acest mod, femeia măritată poate să revoce donațiunea făcută bărbatului său fără nicio permisiune, pentru ca ea să poată lucra în deplină libertate și pentru ca determinarea voinței sale să fie scutită de orice înrăurire străină.³⁴ Ar fi fost lipsit de efect un drept instituit împotriva soțului a cărui exercitare să fie condiționată de voința acestuia. În vederea ocrotirii exercitării nestigherite a dreptului de către soție, aceasta a fost scutită și de obținerea autorizării justiției care nu ar fi făcut altceva decât să paralizeze drepturile sale.

Donațiile între soți nu pot fi revocate, conform C. civ, pentru surveniență de copil fiindcă este natural ca dăruitorul, căsătorindu-se, să se fi așteptat de bună seamă a avea copii³⁵ și, în același timp, posibilitatea sa de a revoca donația este una necondiționată, el nefiind pus în situația producerii unor probe, ci doar a manifestării unilaterale a voinței sale (astfel încât nu are nevoie de a uza de un asemenea caz special de revocare, el având la dispoziție un principiu al revocabilității general și viager). De asemenea, având în vedere că acest drept al soțului donator de a revoca donația poate fi exercitat în mod arbitrar, fără a fi necesară justificarea unei cauze, donația între soți nu se revocă pentru neexecutarea sarcinilor sau pentru ingratitude.³⁶

Prin Legea 439 din 26 mai 2004 privind reforma în materia divorțului a fost abrogat articolul 1096 (1) C.civ. care consacra revocabilitatea donațiilor între soți, donațiile fiind ulterior

³² D. Alexandresco, *op. cit.*, p.435

³³ Femeia, având chiar parafernă nu o poate da înstrăina, ipoteca, nu poate dobândi avere cu titlu oneros sau gratuit, fără concursul bărbatului la facerea actului sau prin deosebit consimțământ în scris.

³⁴ D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine tom.III*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1913, p.737

³⁵ *Ibidem*, p.739

³⁶ C. Codrea, *op. cit.*, p.262

supuse acelorași cauze de revocare a donației obișnuite (neexecutarea sarcinilor, ingratitude și surveniență de copil).³⁷

QUARTUM COMPARABO

În al patrulea rând, vom urmări axa orizontală a operei de comparare, cuprinzând în cadrul analizei prospectiv-exploratorii referințe la texte similare sau cu același obiect din alte coduri civile:

Codul civil francez

Donațiile între soți, pe care literatura juridică franceză le numește în mod generic „liberalități cu caracter matrimonial”, desemnează, *lato sensu*, atât liberalitățile consimțite de către un soț celuilalt soț, prin contractul de căsătorie ori în timpul căsătoriei, cât și cele consimțite de către un terț în favoarea viitorilor soți cu ocazia celebrării căsătoriei³⁸. În Codul napoleonian, la fel ca în dreptul nostru, donațiile între soți erau supuse unui regim derogatoriu față de dreptul comun, în cadrul căruia soțul donator avea dreptul de a revoca oricând³⁹ în timpul căsătoriei donația în favoarea celuilalt soț prin simpla manifestare de voință. Astfel, în doctrina franceză, revocarea donațiilor este privită ca o atenuare a principiului irevocabilității.⁴⁰

Ulterior, prin intrarea în vigoare a Legii nr. 439 din 26 mai 2004 privind reforma în materia divorțului, a fost abrogat art 1096 alin. (1) ce consacra ipoteza mai sus menționată, anume cea a revocabilității donațiilor între soți. Prin urmare, formularea actuală, se bucură de

³⁷ C. Codrea, *op. cit.*, p. 264

³⁸ Mugurel M. Oprescu, *Contractul de donație*, Ed. Hamangiu, 2010, p.135

³⁹ Articolul 1096 alin. (1) (în forma inițială) C. civ. francez prevedea: „*Toutes donations faites entre époux pendant le mariage, quoique qualifiées entre vifs, seront toujours révocables*”

⁴⁰ J. Maury, *Successions et libéralités*, Litec, Paris, 2001, p.187

aplicarea excepției irevocabilității donația bunurilor viitoare între soți, în timpul căsătoriei⁴¹. În ceea ce privește donațiile bunurilor prezente făcute între soți în timpul căsătoriei, acestea sunt supuse aceluiași cauze de revocare a donației obișnuite⁴² (neexecutarea sarcinilor, ingratitudea și surveniența de copii).

O altă diferență față de dreptul românesc este aceea a momentului până când soțul donator poate cere revocarea donației. Astfel, în dreptul francez, ca urmare a abrogării revocabilității donației între soți (cu diferențele între bunuri mai devreme menționate), au început să existe controverse în doctrină în ceea ce privește valabilitatea sau nu a unei clauze⁴³ incluse în contractul de donație între soți prin care să se stipuleze revocabilitatea acesteia. Practica judiciară a oferit un răspuns afirmativ acestei probleme, considerând că produce efecte clauza prin intermediul căreia se stipula în convenția matrimonială revocabilitatea de drept, în cazul divorțului, a donațiilor de bunuri prezente între soți în timpul căsătoriei. Mai târziu, prin intrarea în vigoare a Legii din 2006, această situație a fost reglementată *expressis verbis* și anume, în caz de divorț, toate donațiile de bunuri prezente între soți prin convenția matrimonială vor fi revocate de drept⁴⁴. În opoziție, în dreptul românesc, dreptul de a cere revocarea donației poate fi exercitat de doțul donator doar în timpul căsătoriei, iar, în caz de divorț, până când hotărârea de desfacere a căsătoriei rămâne definitivă⁴⁵.

Codul civil spaniol

În ceea ce privește reglementarea în materie în cadrul dreptului spaniol, în mod tradițional, era interzisă donația între soți, întrucât exista posibilitatea ca unul dintre soți să îl

⁴¹ Articolul 1096 C. civ. francez: “*La donation de biens à venir faite entre époux pendant le mariage est toujours révocable.*”

⁴² Articolul 1096 (2) C.civ. francez: “*La donation de biens présents qui prend effet au cours du mariage faite entre époux n’est révocable que dans les conditions prévues par les articles 953 à 958*”

⁴³ C. Codrea, *Donația în dreptul european. Aspecte de drept comparat*, Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 170

⁴⁴ Articolul 265 (2) C. civ. francez: „*Le divorce emporte révocation de plein droit des avantages matrimoniaux qui ne prennent effet qu’à la dissolution du régime matrimonial ou au décès de l’un des époux et des dispositions à cause de mort, accordés par un époux envers son conjoint par contrat de mariage ou pendant l’union, sauf volonté contraire de l’époux qui les a consentis. Cette volonté est constatée par le juge au moment du prononcé du divorce et rend irrévocables l’avantage ou la disposition maintenus*”

⁴⁵ G. Boroi; L. Stănculescu, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p.415

influențeze în mod fraudulos pe celălalt pentru a-i dona un bun. Era prevăzută totuși o excepție și anume a darurilor moderate oferite în unele situații de bucurie, în virtutea familiei.

În aceeași ordine de idei, dat fiind principiul potrivit căruia *lex posterior derogat priori*, prin intrarea în vigoare a Legii nr. 11 din 13 mai 1981, soții pot transmite, sub orice titlu, bunuri sau drepturi ⁴⁶. În ceea ce privește excepțiile de la irevocabilitatea donațiilor, dreptul spaniol prevede doar trei situații în care revocarea acestora este posibilă: pentru surveniență de copii (articolul 644 C. civ. spaniol), pentru neexecutarea sarcinilor (articolul 647 C. civ. spaniol) și pentru ingratitudine (articolul 648 C. civ. spaniol). Astfel, spre deosebire de dreptul românesc, în reglementarea spaniolă nu se poate revoca donația făcută între soți⁴⁷.

Codul civil italian

În ceea ce privește reglementarea veche din dreptul italian, identificăm o inovație în această materie, întrucât codul italian a oprit cu desăvârșire asemenea liberalități, declarând, prin articolul 1054 că soții nu pot, în timpul căsătoriei, să-și facă liberalități, decât prin acte de ultimă voință, cu observarea formelor și regulilor stabilite pentru aceste acte⁴⁸.

Acest fapt, deoarece o donație revocabilă nu este o veritabilă donație, ci doar o manifestare a unei intenții ce va deveni definitivă doar prin moartea donatorului, dacă în tot timpul vieții sale nu și-a schimbat părerea.⁴⁹

În aceeași ordine de idei, cu privire la reglementarea actuală, articolul 800 din Codul civil italian prezintă două situații în care este aplicată revocabilitatea donației și anume: pentru ingratitudine și pentru surveniență de copii.⁵⁰

⁴⁶ Articolul 1323 C. civ. spaniol: “Los cónyuges podrán transmitirse por cualquier título bienes y derechos y celebrar entre sí toda clase de contratos.”

⁴⁷ https://legislacion.vlex.es/vid/codigo-civil-127560?_ga=2.148026679.1853507813.1520942818-1696650704.1520942818

⁴⁸ D. Alexandresco, *op. cit.*, p. 736

⁴⁹ T. Huc, *Le Code civil italien et le Code Napoléon: études de législation compare*, p.243

⁵⁰ Articolul 800 C.civ.italian: „La donazione può essere revocata per ingratitudine o per sopravvenienza di figli”

Common-law

O primă diferență consider că trebuie a fi menționată în cazul donațiilor supuse regulilor din common-law. Astfel, în ceea ce privește transferurile gratuite, există o distincție între cele ce au loc în timpul vieții donatorului și cele care își produc efectele după moartea acestuia. Donațiile intră în categoria transferurilor *inter vivos*, iar în cea de-a doua categorie sunt incluse *transferurile testamentare*, valabile doar dacă sunt făcute cu respectarea formalităților necesare pentru întocmirea unui testament.⁵¹ Am considerat a fi necesare aceste mențiuni, întrucât, încă din prezentarea noțiunii de donație identificăm diferențe majore față de dreptul românesc.

În aceeași ordine de idei, în common-law nu există noțiunea de donație între soți, aceasta fiind asimilată transferurilor *inter vivos* și, în egală măsură, irevocabilă.

QUINTUM COLLIGAM

În al cincilea rând, voi face o posibilă exegeză a textului prin:

a. *Littera* (analiza gramaticală):

Orice donație încheiată între soți este revocabilă numai în timpul căsătoriei.

Dispoziția legală începe prin a desemna obiectul aplicabilității dreptului de a revoca, utilizând în acest sens sintagma „orice donație”. În primul rând, prin pronumele adjectival nehotărât compus „orice” se realizează o extindere nelimitată a tipurilor de donații ce intră sub incidența articolului (donații simulate, donații deghizate etc), donația fiind revocabilă indiferent de tipul său. Alăturat pronumelui, lexemul „donație” înglobează domeniul de aplicabilitate al caracterului revocabil, acesta provenind din lat. *donatio* și înțelegându-se prin el contractul de

⁵¹ C. Codrea, *op. cit*, p.210

donatie așa cum este definit de Noul cod civil⁵². Esențial este caracterul donației de a fi „încheiată”, fiindcă exclude orice promisiune de a dona sau operațiune juridică aflată în desfășurare cu scopul de a gratifica celălalt soț. Domeniul de referință este de asemenea conturat și prin substantivele „soți și căsătorie” ce restrâng aplicabilitatea caracterului revocabil, întărind natura sa excepțională și desemnând în mod direct subiecții de drept vizați și în mod indirect anumite condiții esențiale ce trebuie îndeplinite la momentul exercitării dreptului de a revoca (calitatea specială a părților din contractul de donație - persoana care revocă donația trebuie să aibă calitatea de soț, momentul trebuie să fie situat între încheierea căsătoriei și momentul desfacerii sau desființării acesteia, căsătoria trebuie să fie încheiată între soțul donator și cel donatar, nefiind luată în considerare doar calitatea acestora de soț, ci fiind de majoră importanță existența simultană și reciprocă a calității de soț). „Numai” este un adverb care indică exclusivitatea, excepția față de ce se afirmă și se raportează în cazul de față la limita temporală („timpul”) în cadrul căreia poate fi exercitat dreptul subiectiv cuprins în articolul analizat. Așadar, atât donația cât și dreptul de a revoca sunt supuse unor condiții rezolutorii (donatarul este proprietar al bunului donat atât timp cât donația nu este revocată, iar donatorul poate revoca donația atât timp cât căsătoria nu este desființată sau desfăcută). De asemenea, lipsa unor elemente care să condiționeze exercitarea dreptului în timpul căsătoriei conduce la calificarea dreptului cuprins în dispoziție drept unul discreționar. Din această interpretare gramaticală extensivă putem extrage în mod concret condițiile pentru revocabilitatea donației între soți, acestea fiind: existența unui contract de donație, părțile contractului de donație (donatorul și donatarul) să aibă calitatea de soți și momentul exercitării dreptului de a revoca donația să fie situat în timpul căsătoriei dintre cei doi soți.

Totuși, la nivelul termenilor, o incertitudine poate fi ridicată din utilizarea termenilor „soți” și „căsătorie” fiindcă aceștia comportă mai multe accepțiuni, fapt ce a ridicat anumite probleme în doctrină. Astfel, nu este specificat *expressis verbis* tipul căsătoriei (căsătoria ar putea fi una putativă sau anulabilă) și buna credință a soților (soluțiile promovate în privința operării revocării fiind diferențiate în funcție de buna credință a soțului dintr-o căsătorie anulabilă).

⁵² Art. 985: Donația este contractul prin care, cu intenția de a gratifica, o parte, numită donator, dispune în mod irevocabil de un bun în favoarea celeilalte părți, numită donatar.

Un aspect ce trebuie reliefat este faptul că articolul nu este un tot unitar, ci un complex format din elemente eterogene, uneori chiar contradictorii (fiind în antiteză însăși obligațiile ce stau la baza căsătoriei cu posibilitatea revocării darului). De asemenea, este utilizată o dublă calitate a noțiunii de contract, dispoziția fiind una incidentă atât în cadrul contractelor speciale de donație, cât și în cadrul "contractelor" matrimoniale. Instituțiile juridice înglobate sunt complexe și tangențiale, fiind prezente în mod fragmentar instituția revocării, instituția căsătoriei, instituția contractului de donație, precum și noțiunile generale de proprietate și contract alături de toate componentele subsumate ce le conferă unitate.

b. *Sententia* (contextualizarea)

Din punct de vedere psihologic, putem schița justificarea acestei excepții care este centrată pe prezumția absolută de captație și sugestie exercitate de soțul gratificat care, în baza influenței de care dispune asupra celuilalt soț, îi viciază acestuia consimțământul, determinându-l să îl gratifice prin donație.⁵³ Prin prisma soțului donator, se conturează ideea revanșei, revocabilitatea fiind un prilej de a reorienta sentimentele de factură negativă spre un obiect substituit, ajungând chiar la o manifestare a unei refulări (având în vedere lipsa sarcinei probei sau a altei formalități pentru revocare, aceasta poate să aibă la bază inclusiv un cumul de sentimente ce conduc la un comportament vindictiv, la o obiectivizare a revanșei). În același timp, așa cum observa și Plutarh, darul are o funcție manipulativă ce poate fi în mod facil exploatată de către soți atât prin donație în sine, cât și prin pericolul revocării acesteia.

Din punct de vedere social, trebuie analizată mai întâi perspectiva imposibilității donației între soți pentru a putea asculta ecourile unei dispoziții contemporane antitetice. În dreptul roman argumentele pentru negarea dreptului de a dispune de propriile bunuri în favoarea soțului au fost reprezentate de imprimarea asupra căsătoriei a unui caracter venal și mercantil și migrația centrului de greutate dinspre sentimentele mutuale sincere spre interes material.⁵⁴ Astfel, am putea presupune că o asemenea dispoziție legală, deși nu interzice donațiile între soți, oferă o cale de mijloc ce servește la prevenirea unor mutații matrimoniale interne, păstrând orânduirea socială și statutul familiei în comunitate cât mai intact și orientat spre tradiționalism și sinceritate

⁵³ C. Codrea, *Donația. Studiu de drept privat comparat european*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015, p. 261

⁵⁴ *Ibidem*, p.69

sentimentală.V. Goodfe definea familia ca o unitate socială de bază în societate, în care relațiile culturale și sociale se definesc fie prin dragoste, fie prin tradiție, religie și/sau printr-o combinație a acestora.⁵⁵ Mijlocul revocării este o modalitate de a echilibra relațiile, de a împiedica o exprimare excesivă prin intermediul dimensiunii patrimoniale, de a menține atributele căsătoriei și, implicit, ale familiei, fără a le denatura (fiindcă în contextul unor deraieri majore ale elementelor din configurația maritală, revocarea vine drept o realiniere).

În vederea analizei implicațiilor filosofice ale textului, ce guvernează întreaga lucrare, trebuie privit dincolo de forma juridică specială pe care o îmbracă în sensul spargerii treptate a oului ermetic ce ascunde în fond o proprietate condițională extrapolată în patrimoniul oricărei ființe umane. Astfel, plecând de la proprietatea condițională a soțului donatar asupra bunului primit cu titlu de donație din partea soțului donator, putem transcede în planul metafizic al vieții, privind însăși viața drept o materializare a unei proprietăți condiționale, dreptul de a o revoca aparținând unei divinități superioare și intangibile, aceasta având *plena potestas* asupra darului vieții, puteri necondiționate, arbitrarie și discreționare. Reducând-o la forma originală și lipsind-o de implicațiile exterioare, donația între soți se înfățișează drept simbolul unui dar ce stă sub semnul echivocului și incertitudinii, iar cum umanitatea se sperie de neant, de necunoaștere, caută modalități de a o elucida (asemenea încercării de a eluda revocarea donației prin deghizare sau interpunere de persoane). În lupta contra acestui caracter infam al darului *vitae*, egiptenii au opus magia neagră, închistată în Cartea Morților, precum și cultul mumiilor. Pentru a se pune la adăpost de frica ancestrală a umanității de moarte, egiptenii au dezvoltat o credință absolută în nemurirea sufletului.⁵⁶

Ieșind din tiparul vieții umane și răsfrângând arhetipul proprietății condiționale pe fondul unei religii a naturii⁵⁷, cea dintâi care reușește să făurească un dar absolut în *vinculum*-ul căsătoriei este Isis, fiică a Cerului și a Pământului, care prin refacerea trupului lui Osiris (zeu al naturii și al morților) reușește să creeze un *donum vitae* necondițional. Secretul proprietății vitale neîngrădite de însoțirea lui Ra a fost înmagazinat în Cartea Morților (care cuprinde o serie de

⁵⁵ M. Voinea, *Sociologia Familiei*, Ed. Universității București, București, 1993

⁵⁶ E. Vasilescu, *Istoria religiilor*, Editura Institutului Biblic și de Misiunea al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p.109

⁵⁷ *Ibidem*, p. 97

formule magice, menite să deschidă misterioasele porți ale vieții dincolo de mormânt⁵⁸) și materializat prin cultul mumiiilor, o încercare antică de refacere a darului, o eternă sanctificare a mitului osirian ce vine să dea sens nemuririi. Cu ajutorul lui Anubis, Isis îl îmbălsămează pe Osiris și-i dă o nouă viață, divină. Osiris – om înfășurat în panglicile mumiei - reunește în ființa sa omul, lucrul, spiritul și divinul, toate fiind comasate la nivel metafizic, dar despărțite în lumea materială asemenea unei proprietăți ale cărei atribute (*usus*, *fructus* și *abusus*) există simultan, dar nu se întrunesc în aceeași persoană. Prin intermediul lui Osiris, devenit judecător al vieții de apoi, darul vieții este încununat cu irevocabilitate, decizia acordării vieții veșnice în urma cântăririi inimii fiind una definitivă și irevocabilă.

Din punct de vedere teologic se poate realiza aceeași analogie cu viziunea asupra vieții drept dar condiționat, un atribut omnicunoscut, dar totuși contestat în cea din urmă clipă chiar și de către Cel care, asemenea zeiței Isis, a oferit drept dăruire omenirii nemurirea mult căutată încă din timpurile arhetipale. Astfel, revolta reverberată din strigătele lui Iisus „Eli, Eli, lama sabahotani!”⁵⁹ (Iisus-omul) reprezintă o răzvrătire împotriva îndeplinirii condiției menite să curme viața dăruită de divinitate și făurirea donației ideale, extrinsecă incertitudinii și arbitrariului, și anume, viața veșnică și credința în aceasta, piatra de temelie a creștinismului. Ideea și puterea revocării încă subzistă și în prezent, iar ceea ce alimentează flacăra credinței este tocmai posibilitatea înaintată de Biserică de a eluda exercitarea dreptului de revocare a darului suprem. Totuși, revocabilitatea acesteia este pusă sub semnul întrebării, mai ales fiindcă dualitatea viață umană-viață veșnică este asemenea unei confruntări între Ghilgameș, exponent al lumii profane și al efemerității, și Osiris, judecător al vieții de apoi, simbol al eternității. Omul de rând se prefigurează a avea același destin tragic în încercarea de a se sustrage din sfera de revocare a vieții, precum acesta lui Ghilgameș pentru obținerea nemuririi.

De asemenea, donația între soți apare a fi un mister al ușilor închis-deschise ce se întâlnesc în Noul Testament cu o dimensiune ambivalentă, atât stimulative, cât și inhibitoare. Ele sunt când interdicție, când invitație, când transparență, când blocaj asemenea aparentei contradicții dintre Matei 7,7, pe de o parte („...bateți și vi se va deschide”) și Matei 25, 10-11, pe de alta („...ușa s-a închis”, în ciuda cerinței insistente a fecioarelor „nebune”: Doamne, Doamne,

⁵⁸ E. Vasilescu, *op. cit.*, p.97

⁵⁹ „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai lăsat?” Matei 27, 45-48)

deschide-ne!”).⁶⁰ Ambivalența ușii își află sensul culminant în mormântul pecetluit al lui Iisus, mai întâi irevocabil și apoi deschis, astfel încât definitivatul „ermetic” al morții să fie înlocuit cu perspectiva iradiantă a Învierii.⁶¹

Din punct de vedere economic, se urmărește protejarea soțului donator astfel încât căsătoria să nu ajungă la a poseda un efect nociv și anume, să nu devină un mijloc de îmbogățire excesivă a celui care urmărește un interes material⁶² și folosește *captatio et suggestia* în interes patrimonial propriu, încălcând cu desăvârșire normele morale ale uniunii umane guvernate deopotrivă de iubire platonice și socratică. În mod indirect, sunt protegiuți și creditorii soțului donator, chiar dacă ei nu pot exercita dreptul de a revoca, prin exercitarea sa de către soțul îndreptățit, patrimoniul este mărit și, implicit, masa bunurilor ce constituie gajul general al creditorilor. Plutarh, analizând dimensiunea patrimonială a donațiilor dintre soți, găsește drept motiv al interzicerii acestora o interdicție ateniană vizând disponibilitatea soțului manipulat de a dispune cu titlu gratuit în favoarea soției. Pornind de la aceasta, o altă rațiune economică a instituirii posibilității revocării este prevenirea materializării unui raport patrimonial destabilizat între cei doi soți și posibilitatea reechilibrării acestuia (în contextul unor donații exagerate), ajungându-se chiar la o formă de evitare a insolvenței personale.

Din punct de vedere politic, statul, prin intermediul legiuitorului, dorește să protejeze raporturile patrimoniale din cadrul familiei, nucleu și motor al societății, și să evite eventuale abuzuri ce pot avea loc în baza relațiilor stabilite între soți. De asemenea, articolul are același scop ca și cel pe care îl avea dreptul roman prin interzicerea donațiilor între soți, urmărind a pune la adăpost relațiile dintre soți de extinderea în sfera privată a relațiilor guvernate de darul obligatoriu și reciproc, de infiltrarea darului ca *pharmakon*, specific sferei publice, în sfera privată a familiei.⁶³ Se urmărește altfel buna funcționare a relațiilor dintre soți în vederea promovării căsătoriei și a longevității acesteia, scop ce putea servi drept argument pentru caracterul laic atenuat al statului roman.

⁶⁰ A. Pleșu, *Parabolele lui Iisus*, Ed. Humanitas, București, 2012, p.245

⁶¹ *Ibidem*, p.246

⁶² C. Codrea, *Donația. Studiu de drept privat comparat european*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015, p.69

⁶³ *Ibidem*, p.71

Identificarea sensului obscur – *sensus* - adică al celui de-al patrulea sens, unul metafizic sau inițiativ: prevederea legală se conturează drept un substrat al îndoielii și al incertitudinii în relațiile dintre soți ce ar trebui să fie guvernate de afecțiune reciprocă și respect, dar sunt în schimb o oglindire a unei situații contemporane cvasigeneralizate, o întrupare a Lostrizei lui Vasile Voiculescu în fiecare căsătorie. Mai mult, donația între soți nu este lipsită de misticitate ce se strecoară printr-o inserție artificială a farmecului Afroditei, un farmec magic și polarizator, ce este regent asupra legăturilor de ordin patrimonial dintre soți, acestea fiind prezumate un rod alchimic al muncii lui Hefaistos în cuptorul cu foc (focul fiind simbol ancestral al iubirii mistuitoare care inevitabil transformă obiectul pasiunii în cenușă). Atunci când focul s-a stins, fierul s-a răcit și Afrodita s-a retras, vălul magic dispare, iar lucrurile se doresc a fi transpuse retrospectiv în *illo tempore*-ul *ante nuptiae*, instrumentul pus la dispoziție de realitatea obiectivă fiind revocarea donației. În Banchetul lui Platon Pausanias imaginează o legătură strânsă a Erosului cu Afrodita și existența a două Afrodite – cea născută din Uranus (Afrodita Cerească) și cea născută din Zeus și Diona (Afrodita Obștească) conducând astfel la existența a doi Eroși – Ceresc și Obșesc.⁶⁴ Avem, prin urmare, un mod bun de a practica iubirea și unul rău, adică iubirea are grade de excelență generate de valoarea persoanei iubite. Articolul propune un instrument prin care Erosul Obșesc este anihilat atunci când se descoperă că urzupă locul Erosului Ceresc ducând la o *restitutio* între soți din punct de vedere patrimonial și la o revanșă a Erosului Ceresc ce triumfă alături de Afrodita omonimă.

Pe de altă parte, Plutarh prevede posibilitatea transformării darului într-un semn neglijabil al afecțiunii între soți, precum și funcția manipulativă a darului ce putea obstacula posibilitatea manifestării gratuite, necondiționate material, a afecțiunii dintre soți⁶⁵. Se ajunge la o condiționare a afecțiunii nu pe baza acordării darurilor, ci pe neexercitarea dreptului de a le revoca, situație similară cu cea a condiționării afecțiunii Cynthiei de oferirea de daruri transpusă în elegiile lui Ovidius care iese de sub vraja Corinnei descoperindu-i intenția ascunsă (-Oare de ce m-am schimbat, ai să-ntrebi? Fiindcă tu îmi ceri daruri: / Pricina-aceasta-i că azi ai încetat de a-mi plăcea. / Cât avuși cuget senin, am iubit trup și suflet în tine; / Relele-ți apucături te-au

⁶⁴ R. Pop, *Sensul căsătoriei la Platon și la Sfinții Părinți. De la soma la împărțirea prin trup*, Doxologia, Iași, 2012, p. 148

⁶⁵ C. Codrea, *op. cit.*, p. 69

urât și-n obraz.).⁶⁶ Mai mult decât atât, prezumția se extinde și la absența totală *gnosys*-ului în momentul gratificării și a lipsei absolute a *synesis*-ului în momentul revocării, al *metanoiei*. De asemenea, s-ar avansa ideea unei *philia* coruptă și contrară naturii sale (Eriximah vede *philia* drept o afinitate între îndrăgostiți), întemeiată pe nevoia de materialitate a ființei umane și pe necesitate pur umană lipsită de sacralitate.

În același timp, dreptul de a revoca este, în cele din urmă, și o sancțiune aplicată soțului avar⁶⁷, sancțiune lăsată la latitudinea soțului dăruitor care decide aplicarea ei în urma unei analize subiective, el fiind cel mai în măsură să aprecieze caracterul celuilalt, sinceritatea și demnitatea sa.

SEXTUM OOPONAM ET QUAESTIO

În al șaselea rând, vom cerceta posibilele obiecțiuni la raționamentul implicat de text și vom încerca a lămuri contradicțiile după metoda dialectică ce este consacrată de triada:

- teză – *pro auctoritas*;
- antiteză – *contra auctoritas*;
- sinteză – *dicta sive concordia discordantium sive conjunctio oppositarum*.

Pro auctoritas – teza: după cum am arătat, reglementarea expresă prevede o excepție de la irevocabilitatea donației, excepție ce ține de esența donațiilor între soți. În timpul căsătoriei, soții își pot face reciproc liberalități ce pot avea ca obiect doar bunuri proprii ale soțului donator, fiind supuse condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege în această materie. Revocabilitatea donațiilor între soți are la bază prezumția că soțul donatar ar fi abuzat de influența pe care o avea asupra soțului donator, determinându-l în acest mod să încheie un asemenea contract. Prezumția este una absolută, astfel încât soțul donatar nu ar putea face dovada contrară pentru a-l împiedica pe donator să revoce donația, în cazul în care o astfel de voință ar fi manifestată⁶⁸.

⁶⁶ C. Codrea, *op. cit.*, p.70

⁶⁷ *Avarus ipse miseriae causa est sua*.

⁶⁸ C. Macovei, *op. cit.*, p. 102

Revocarea se poate face *ad nutum*, expres sau tacit, în orice moment după încheierea contractului, indiferent dacă mai înființează, s-a desființat căsătoria, ori a încetat. Trebuie menționat în acest sens faptul că acest drept arbitrar aparține numai soțului donator, nu și moștenitorilor sau creditorilor acestuia, și nu se poate stipula o clauză prin care acesta să renunțe la dreptul de revocare⁶⁹. Așadar, dreptul pe care îl are soțul donator reprezintă nu doar o derogare de la principiul irevocabilității donației, ci și de la cel al forței obligatorii a contractului, atât timp cât donația între soți poate fi revocată prin voința unilaterală a soțului donator.⁷⁰

Aceasta dispoziție se întemeiază pe faptul că asemenea liberalități pot fi deseori rezultatul influențării unuia dintre soți asupra celuilalt și că, în orice caz, soțul donator poate recunoaște faptul că a greșit. De asemenea, o altă justificare a acestei excepții ar putea consta în prezumția absolută de captație și sugestie a soțului donatar, care, în baza influenței de care dispune asupra celuilalt soț, îi viciază acestuia consimțământul, determinându-l să îl gratifice prin donație.⁷¹

În aceeași ordine de idei, considerăm că instituirea acestei excepții are la bază motive nu doar de ordin patrimonial, ci și de ordin moral, întrucât căsătoria trebuie a fi fundamentată pe sentimente sincere mutuale, uniune a cărei reputație ar avea de suferit în cazul în care ar avea ca principal scop un interes material.⁷²

Contra auctoritas – antiteza – din punctul nostru de vedere, reglementarea în vigoare prezintă un caracter precar, lipsit de profunzime, depinzând în mod exclusiv de voința unilaterală a soțului donator.

În aceeași ordine de idei, considerăm ineficace prezumția absolută de care beneficiază soțul donator, în cadrul unei căsătorii ce are la bază sentimente reale de iubire și respect, întrucât vicierea consimțământului de către soțul donatar ar trebui dovedită și doar în acest caz donația să poată fi revocată.

⁶⁹ C. Macovei, *op. cit.*, p. 103

⁷⁰ C. Codrea, *op. cit.*, p. 168

⁷¹ *Idem*

⁷² *Idem*

Dicta sive concordia discordantium sive conjunctio oppositarum – sinteza: o posibilă sinteză între cele două teze ar fi menținerea acestei excepții, a revocabilității donației între soți în timpul căsătoriei, însă, cu necesitatea unor nuanțări.

Astfel, este nefiresc ca, într-o uniune liber consimțită între un bărbat și o femeie, bazată pe sentimente sincere mutuale de dragoste, soțul donatar să se simtă în mod permanent într-o stare de pericol în ceea ce privește manifestarea sentimentelor sale, determinându-l în mod indirect să manifeste sentimente deluzorii cu scopul împiedicării revocării donației.

SEPTIMUM QUERAM, BROCARDUM ET DE LEGE FERENDA

În al șaptelea rând, vom cerceta justificările instituției sancționate de art. 803 C.civ. prin expunerea argumentelor și a excepțiilor, cu observarea finală a principiilor generale, a brocardurilor, și cu eventual propunere de *lege ferenda*, în cadrul analizei incursive-receptive, ceea ce implică raportarea textului la politica legislativă actuală.

Vom analiza, astfel, argumentele ce stau la baza instituirii posibilității revocării donației între soți, care reprezintă în esență o excepție de la principiul irevocabilității și de la cel al forței obligatorii a contractelor, întrucât soțul donator poate, prin voința sa unilaterală, să revoce donația făcută celuilalt soț. Un prim argument înaintat este cel al posibilității vicierii consimțământului de către soțul gratificat, fiind aplicabile *captatio et suggestia* (dar nu și remediile legislative general operante în cazul lor – nulitatea contractului). Pe aceeași linie argumentativă se prefigurează și scopul ce a stat la baza configurării excepției și anume, faptul că, date fiind raporturile ce caracterizează viața de familie, soțul donatar ar putea să speculeze această împrejurare și, profitând de sentimentele de afecțiune ale soțului donator, să îl influențeze pe acesta din urmă.⁷³

Ca și art. 937 alin. (1) C.civ., art. 1031 NCC instituie principiul revocabilității care este de esența donațiilor între soți. Aceasta înseamnă că revocabilitatea nu poate fi înlăturată prin

⁷³ F. Moțiu, *Contractele speciale*, Universul Juridic, București, 2015, p.141

stipulație contrară și nici nu trebuie să fie expres prevăzută în cuprinsul contractului de donație. Derogarea instituită în privința donațiilor între soți este completă, în sensul că se admit clauze care înfrâng nu doar irevocabilitatea de gradul doi a donației, cum ar fi condiții potestative pure și simple, instituirea pentru donator a obligației de a achita datoriile viitoare în quantum neprecizat ale donatorului, rezerva de către donator a dreptului de a dispune de bunul donat, dar și irevocabilitatea de gradul unu, specifică oricărui contract, în sensul că este suficientă voința unilaterală a donatorului pentru revocarea folosului gratuit procurat donatarului. Revocarea donației nu trebuie cerută pe cale judecătorească, voința unilaterală de revocare putând fi expresă, dar și tacită, dedusă dintr-un act ulterior al donatorului din care rezultă, fără echivoc, voința de revocare a donației. De exemplu, revocarea donației poate avea loc pe calea unui act cu titlu gratuit pentru cauză de moarte, cum este legatul cu titlu particular, prin care bunul donat soțului este lăsat altei persoane, cu condiția ca manifestarea de voință pentru cauză de moarte să fie făcută în timpul căsătoriei. Donațiile între soți pot fi revocate numai în timpul căsătoriei. Spre deosebire de dispozițiile art. 937 alin. (1) C.civ. care permiteau manifestarea dreptului de revocare oricând în timpul căsătoriei, după desfacerea sau anularea căsătoriei și chiar după încetarea căsătoriei, prin decesul donatarului, împotriva moștenitorilor acestuia, art. 1031 NCC limitează manifestarea dreptului de revocare numai în timpul căsătoriei. Aceasta presupune ca manifestarea expresă sau tacită de voință a soțului donator în sensul revocării donației să intervină după încheierea căsătoriei cu respectarea formalităților prevăzute în Secțiunea a 2-a, „Formalitățile pentru încheierea căsătoriei” din Titlul II, „Căsătoria” al Cărții a II-a, „Despre familie” din noul Cod civil până la încetarea căsătoriei prin decesul sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți sau desfacerea căsătoriei prin divorț.⁷⁴

Revocare se poate realiza prin voința unilaterală a soțului donator. Donația devine irevocabilă numai în momentul încetării căsătoriei. Datorită faptului că revocabilitatea acestui tip de donație este de ordine publică, soțul donator nu poate să renunțe la dreptul de revocare, nici prin actul de donație, nici printr-o convenție ulterioară, însă nici nu poate fi obligat să îl exercite. Orice clauză de irevocabilitate înscrisă în contractul de donație este nulă și fără efect.⁷⁵

⁷⁴ A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, C.H. Beck, București, 2015, p. 830

⁷⁵ F. Moțiu, *op. cit.*, p.141

Ca și art. 937 alin. (1) C.civ., art. 1031 NCC instituie principiul revocabilității care este de esența donațiilor între soți. Aceasta înseamnă faptul că revocabilitatea nu poate fi înlăturată prin stipulație contrară și nici nu trebuie să fie expres prevăzută în cuprinsul contractului de donație.

Duce la absurd prezumția absolută a unei materializări omniprezente a farmecului zeiței Afrodita și pune acțiunea umană sub semnul unei lipse a rațiunii, precum și înaintarea unor *donandi causa* ascunse cu valențe negative (fie se presupune o realizare a donației spre a obține ceva și, în urma lipsei răspunsului, soțul își retrage donația, fie se înaintează ideea unei rele credințe din partea soțului donatar care prezintă dovezi de afecțiune strict în baza unui scop imoral și contrar prezumțiilor juridice și creștine ce stau la baza nucleului căsătoriei atât ca ceremonie civilă, cât și ca ceremonie religioasă).

Considerăm ca fiind favorabilă soluția instituită prin Legea 439/2004 adoptată în considerarea, pe de o parte, a caracterului precar al unei astfel de donații a cărei valabilitate depinde exclusiv de voința soțului donator și care îl expunea pe cel dintâi arbitrarului celui din urmă, iar pe de alta, a fragilității unei astfel de donații în ceea ce îi privește pe avânzii cauză ai soțului donatar.⁷⁶ De asemenea, în contextual adoptării legii invocate, caracterul absolut al prezumției de captație și sugestie a fost considerat rigid, apreciindu-se că vicierea consimțământului de către soțul donatar ar trebui dovedită, urmând ca în acest caz donația să fie anulată.⁷⁷ De asemenea, tot de *lege ferenda* am propune revitalizarea principiilor „*Actor probat actionem*” și „*El incumbit probation qui dicit non qui nega*”, astfel încât soțul donator să fie nevoit să facă proba vicerii consimțământului. *Mutus mutandis*, soțului donatar ar trebui să i se permită posibilitatea de a face proba contrară și atât proba reclamantului, cât și cea a pârâtului să poată fi realizate cu orice mijloc de probă (în forma actuală soțului donatar îi este încălcat în mod subsidiar și dreptul natural la apărare). De asemenea, pentru reducerea caracterului arbitrar și discreționar al revocării, în contextul menținerii sale în dreptul pozitiv, ar trebui instituită o anumită formalitate privind realizarea sa care să preîntâmpine sustragerile intempestive sau, în cazul în care bunul oferă o anumită utilitate și soțul se baza pe exercitarea atributului *usus* asupra acestuia, să fie prevăzută o despăgubire. Nu este firesc ca într-o relație conjugală ce înglobează

⁷⁶ C. Codrea, *op. cit.*, p.264

⁷⁷ *Ibidem*, 264

conform Codului Civil obligațiile de respect, sprijin moral reciproc și fidelitate⁷⁸ să existe în mod constant un pericol, o sabie a lui Damocles deasupra capului soțului donatar, și nici o presiune externă asupra exteriorizării constante a unor sentimente de falsă afecțiune pentru împiedicarea revocării donației (un călcâi al lui Ahile de care soțul donator să se folosească spre obținerea unor foloase împotriva voinței soțului donatar). Ideea vulgară a unui șantaj emoțional poate fi promovată de ambele părți, donatarul fiind făptuitor atunci când îi induce donatorului *animus donandi*, iar donatorul luându-i locul atunci când folosește posibilitatea de revocare a donației drept o sabie a lui Damocles.

Bibliografie

1. Dimitrie Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine tom.III*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1913
2. Dimitrie Alexandresco, *Principiile dreptului român vol.II*, Atelierele Grafice SOCEC&Co, Societatea Anonimă, București, 1926
3. Antoniu Băiaș, Eugen Chelaru , Rodica Constantinovici, Ioan Macovei, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, C.H. Beck, București, 2015
4. Gabriel Boroi; Liviu Stănculescu, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012
5. Codrin Codrea, *Donația în dreptul european. Aspecte de drept comparat*, Editura Universul Juridic, București, 2016
6. Codrin Codrea, *Donația. Studiu de drept privat comparat european*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2015
7. Valerius M. Ciucă, *Drept roman. Lecțiuni*, vol.II, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014
8. Lucia Irinescu, *Curs de dreptul familiei*, ed. Hamangiu, București, 2015
9. Codrin Macovei, *Contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2006
10. Mugurel Marius Oprescu, *Contractul de donație*, Ed. Hamangiu, 2010
11. Jean Maury, *Successions et libéralités*, Litec, Paris, 2001,
12. Florin Moșiu, *Contractele speciale*, Universul Juridic, București, 2015
13. Andrei Pleșu, *Parabolele lui Iisus*, ed. Humanitas, București, 2012

14. Rodica Pop, *Sensul căsătoriei la Platon și la Sfinții Părinți. De la soma la împărtășirea prin trup*, Doxologia, Iași, 2012,
15. M. Théophile Huc, *Le Code civil italien et le Code Napoléon: études de législation comparée*, Paris, 1866
16. Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, Editura Institutului Biblic și de Misiunea al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982
17. Maria Voinea, *Sociologia Familiei*, Ed. Universității București, București, 1993

⁷⁸ L. Irinescu, *Curs de dreptul familiei*, ed. Hamangiu, București, 2015, p.64

